

Pētniecības datu pārvaldība un atvērtās zinātnes prakse Latvijā

APTAUJAS REZULTĀTI

Šis materiāls izstrādāts projekta "Atbalsts atvērtās zinātnes ieviešanai praksē, kā arī izveidoti risinājumi zinātnes datu koplietošanai un dalībai ES atvērtajā zinātnes mākonī" ietvaros (ANM projekta Nr. 2.1.3.1.i) ar Eiropas Savienības Atvēršanas fonda un Latvijas valsts finansiālo atbalstu.

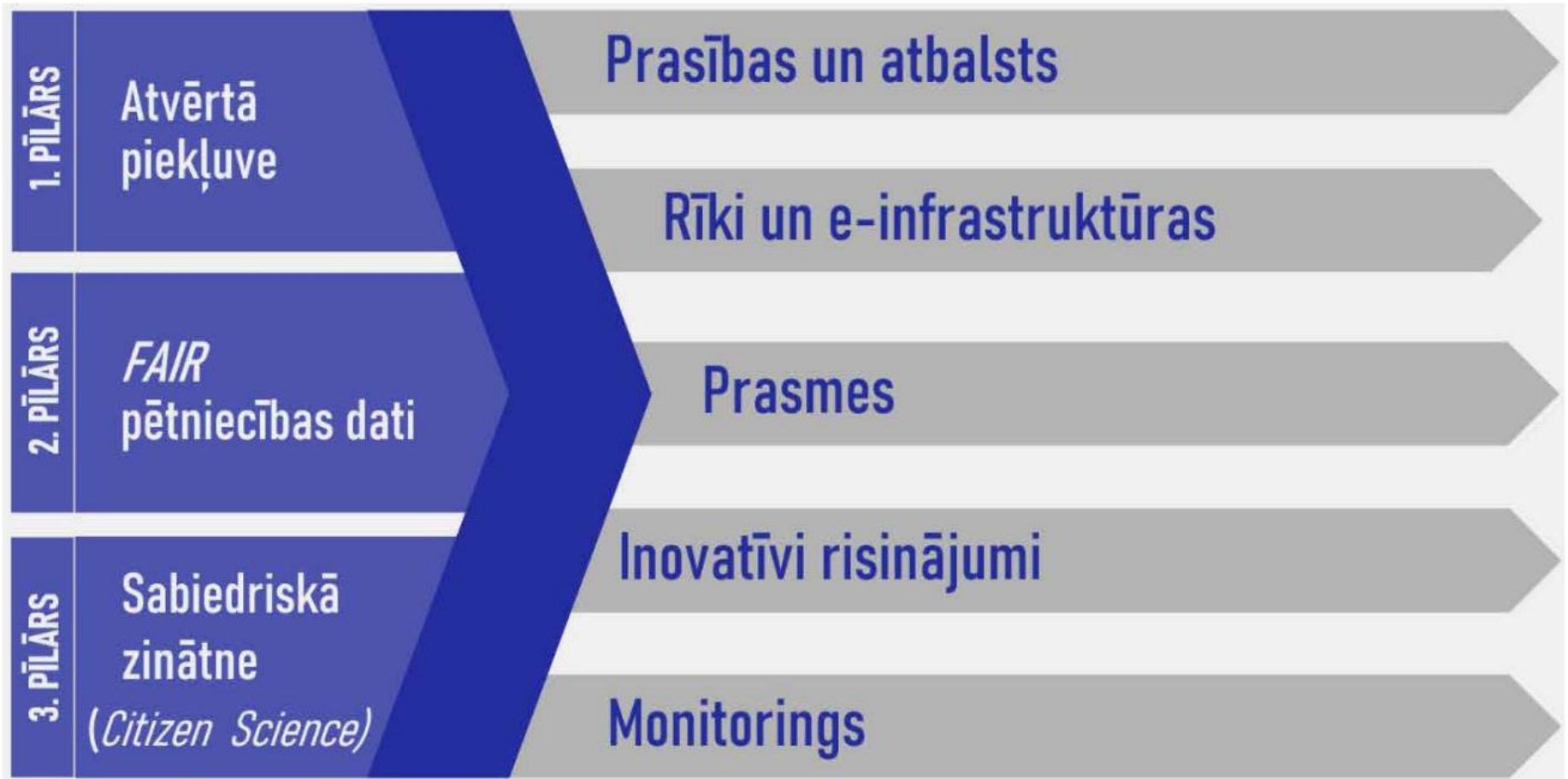
Atvērtās zinātnes nozīme

- Paātrina jaunu zināšanu radīšanu
- Palielina pētījumu ietekmi uz sabiedrību
- Veicina datu un publikāciju pieejamību
- Sekmē starpdisciplināru sadarbību

Reproducējamība zinātnē

- Pastāv reproducējamības krīze
- Rezultātiem jābūt pārbaudāmiem un atkārtojamiem
- Atvērtā zinātne uzlabo uzticamību
- Veicina pētījumu kvalitāti

Datu pārvaldība Latvijā

Latvijas atvērtās zinātnes stratēģijas struktūra

Pētījuma metodoloģija

Pētījuma mērķis:

- Izvērtēt Latvijas pētnieku zināšanas par atvērto zinātnei pētniecības datu pārvaldības praksi un pētnieku vajadzības zināšanu pilnveidei

Aptaujas tematiskās sadaļas:

- Atvērtā zinātne un atvērtā piekļuve
- Pētniecības datu pārvaldība
- Pētniecības ētika un akadēmiskais godīgums
- Datu glabāšana un drošība
- Datu deponēšana un atkārtota izmantošana
- Sadarbība ar institucionālajiem atbalsta dienestiem

Datu analīze:

- Aprakstošā statistika
- Kruskala–Valisa tests dažādu grupu salīdzināšanai

Aptaujas norise

Veikta 2025. gada oktobrī–novembrī

Mērķauditorija:

- pētnieki, doktoranti, akadēmiskais personāls

Aptaujas izplatīšanas kanāli:

- E-pastu listes un vēstkopas, lekcējās sistēmas (ORTUS, LUIS, “Mans LBTU”), Institūciju mājaslapas, Sociālie tīkli (LinkedIn, Facebook), Semināri un studiju aktivitātes

Projekta partneri:

- RTU, LU, LBTU, RSU, VPC

Respondenti:

1. 272 Latvijas pētnieki

Izlases raksturojums

Pētniecības pieredze	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	Humanitārās un mākslas zinātnes	Medicīnas un veselības zinātnes	Dabas zinātnes	Sociālās zinātnes	Lauksaimniecība, mežsaimniecības un veterinārijas zinātnes	Kopā
Mazāk nekā 2 gadi	5	5	7	6	15	0	32
2–5 gadi	7	9	13	9	12	0	46
6–10 gadi	10	9	19	14	12	6	52
11–20 gadi	20	3	18	19	24	7	74
21 gads vai vairāk	16	8	22	14	19	9	68
Kopā	58	34	79	62	82	22	272

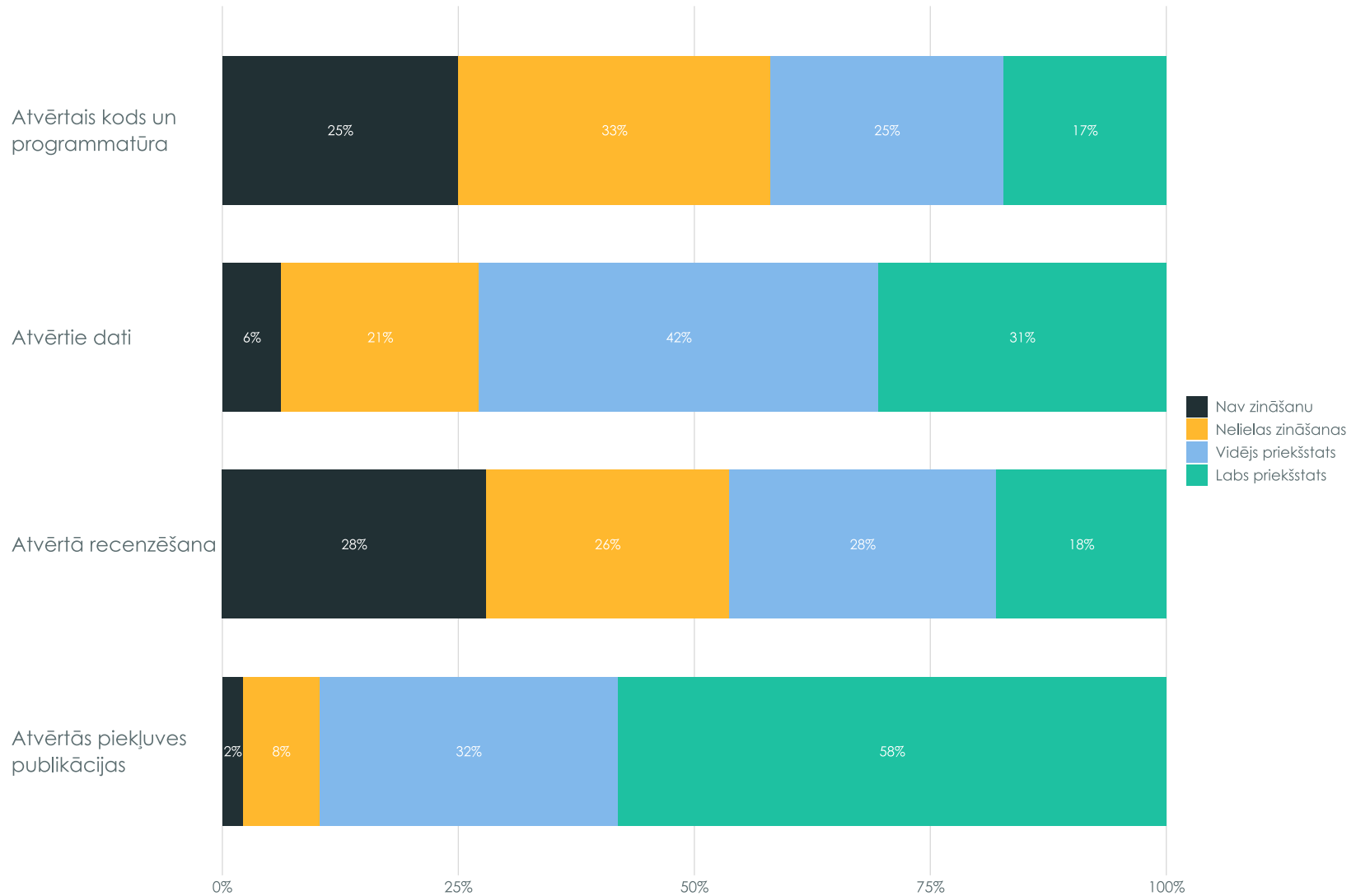
REZULTĀTI

Pētnieku zināšanu par atvērto zinātni pašvērtējums (I)

Atvērtā zinātne	M	Mdn	SD	Skew	Kurt
Atvērtās piekļuves publikācijas	3.46	4	0.74	-1.28	4.19
Atvērtie dati	2.97	3	0.88	-0.50	2.52
Atvērtais kods un programmatūra	2.34	2	1.04	0.22	1.89
Atvērtā recenzēšana	2.36	2	1.07	0.11	1.74

Pētnieku zināšanu par atvērto zinātni pašvērtējums (II)

Atvērta zinātne - Lūdzu, novērtējiet savu izpratni par šādām atvērtais zinātnes praksēm

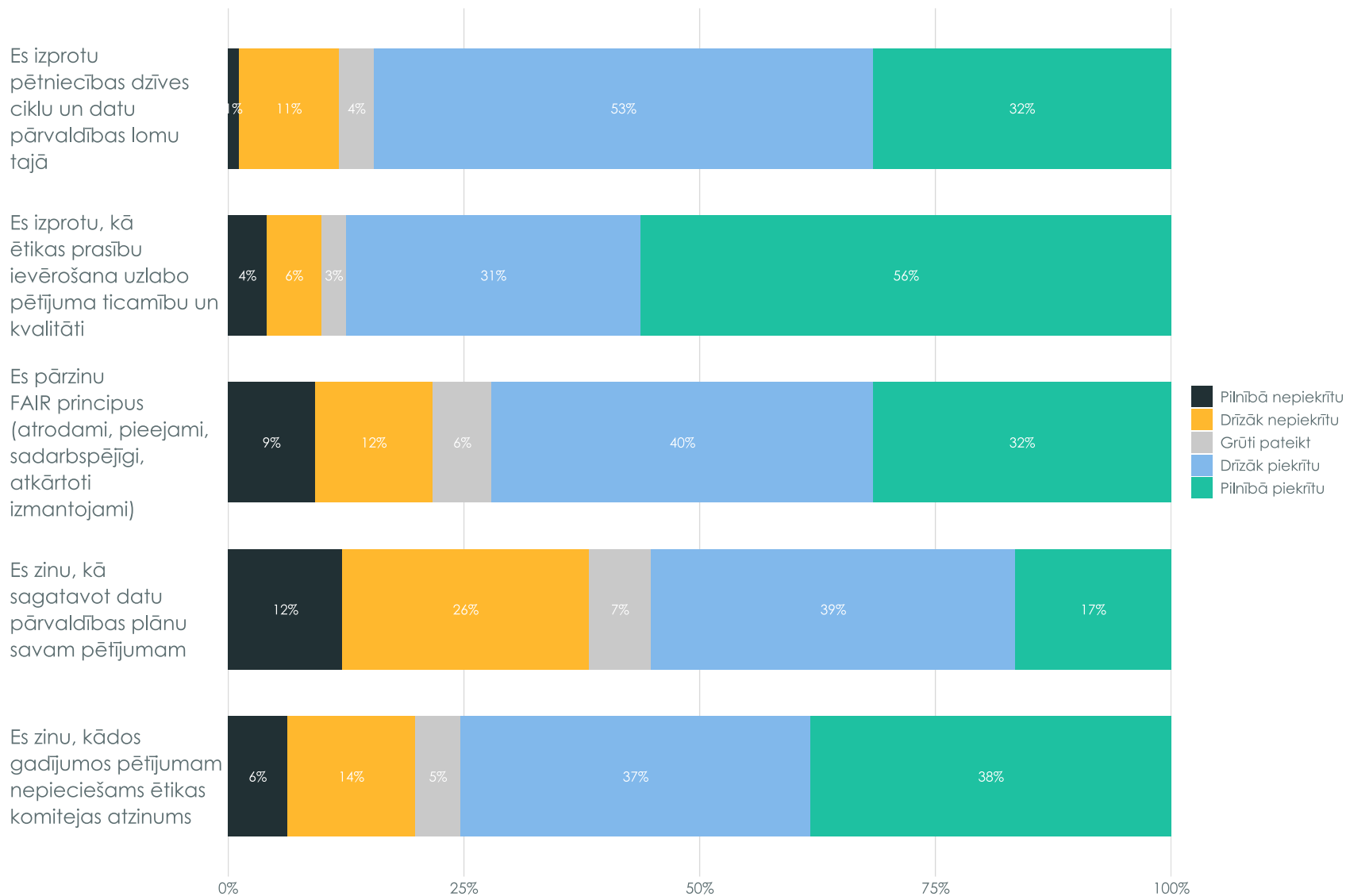

Pētnieku pētījuma plānošanas prasmju pašvērtējums (I)

Jautājums Pētījumu plānošana	M	Mdn	SD	Skew	Kurt
Izpratne par pētniecības dzīves ciklu un datu pārvaldības lomu tajā	3.19	3	0.67	-0.48	3.16
Zināšanas par to, kā sagatavot pētījuma datu pārvaldības plānu	2.64	3	0.92	-0.23	2.24
Zināšanas par to, kādos gadījumos pētījumam nepieciešams ētikas komitejas atzinums	3.13	3	0.89	-0.81	2.89
Izpratne par to, kā ētikas prasību ievērošana uzlabo pētījuma ticamību un kvalitāti	3.43	4	0.79	-1.45	4.71
FAIR principu pārzināšana	3.01	3	0.93	-0.75	2.76

Pētnieku pētījuma plānošanas prasmju pašvērtējums (II)

Pētījuma plānošana - Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem apgalvojumiem!

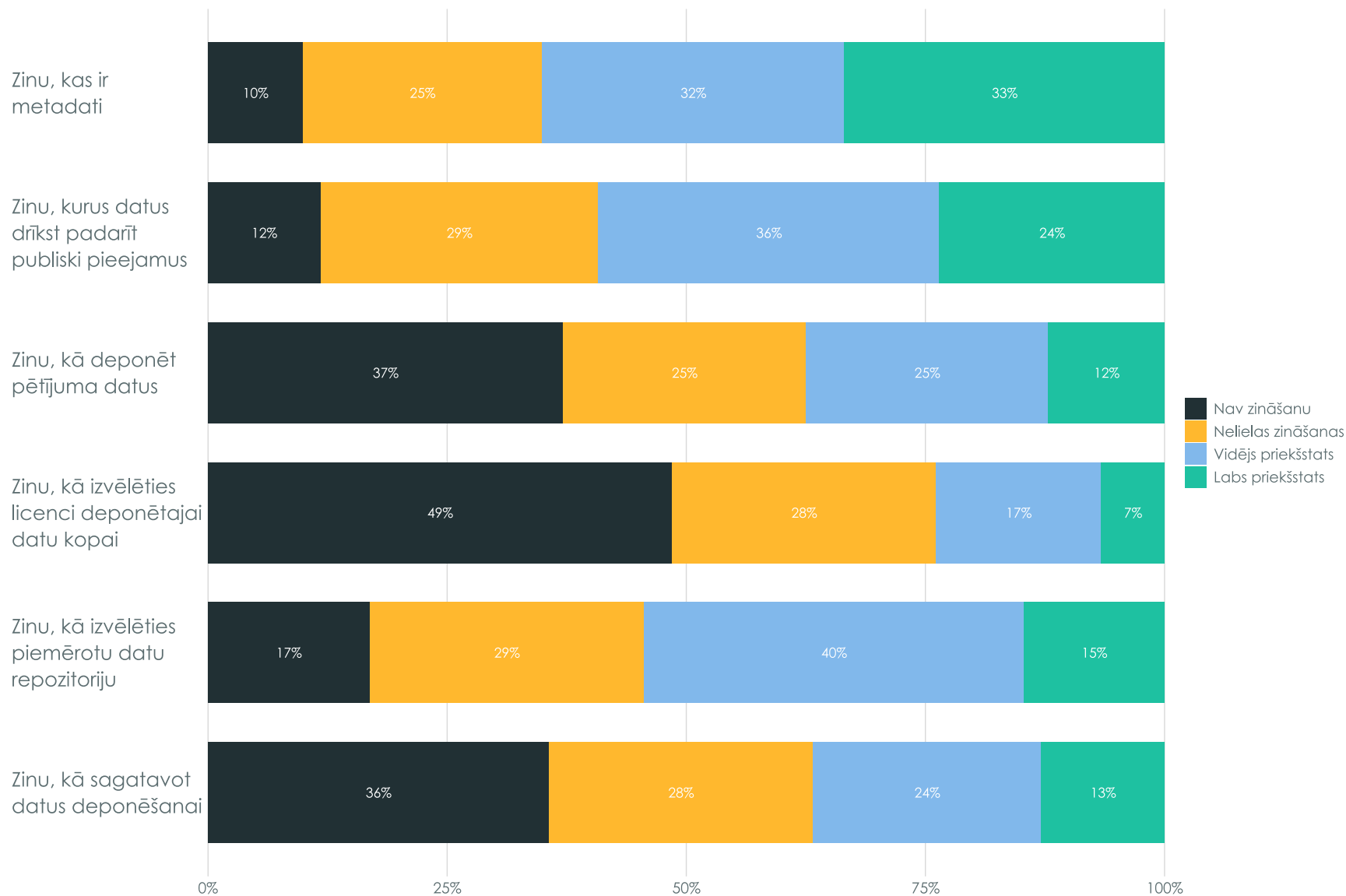

Pētnieku datu glabāšanas prasmju pašvērtējums (I)

Jautājums Datu glabāšana	M	Mdn	SD	Skew	Kurt
Zināšanas par to, kā izvēlēties piemērotu datu repozitoriju	2.52	3	0.94	-0.14	2.12
Zināšanas par metadati	2.89	3	0.99	-0.40	2.05
Zināšanas par to, kā sagatavot datus deponēšanai	2.14	2	1.05	0.40	1.91
Zināšanas par to, kā deponēt pētījuma datus	2.12	2	1.05	0.38	1.87
Zināšanas par to, kā izvēlēties licenci deponētajai datu kopai	1.82	2	0.95	0.84	2.59
Zināšanas par to, kurus datus drīkst padarīt publiski pieejamus	2.71	3	0.96	-0.20	2.08

Pētnieku datu glabāšanas prasmju pašvērtējums (II)

Datu glabāšana - Lūdzu, novērtējiet savas zināšanas datu īstermiņa un ilgtermiņa glabāšanā!

Pētnieku izvēlētie risinājumi pētījuma laikā iegūto datu glabāšanai

Pētījuma laikā iegūto datu glabāšana	N (%)
Institūcijas nodrošinātajā serverī vai mākoņpakalpojumā	166 (61,03%)
Privātajos mākoņpakalpojumos (piemēram, Google Drive, Dropbox u.c.)	84 (30,88%)
Personīgajā datorā	158 (58,09%)
Ārējā datu nesējā (piemēram, USB)	101 (37,13%)
Cits	22 (8,09)%

Darbā izmantotās datu drošības metodes

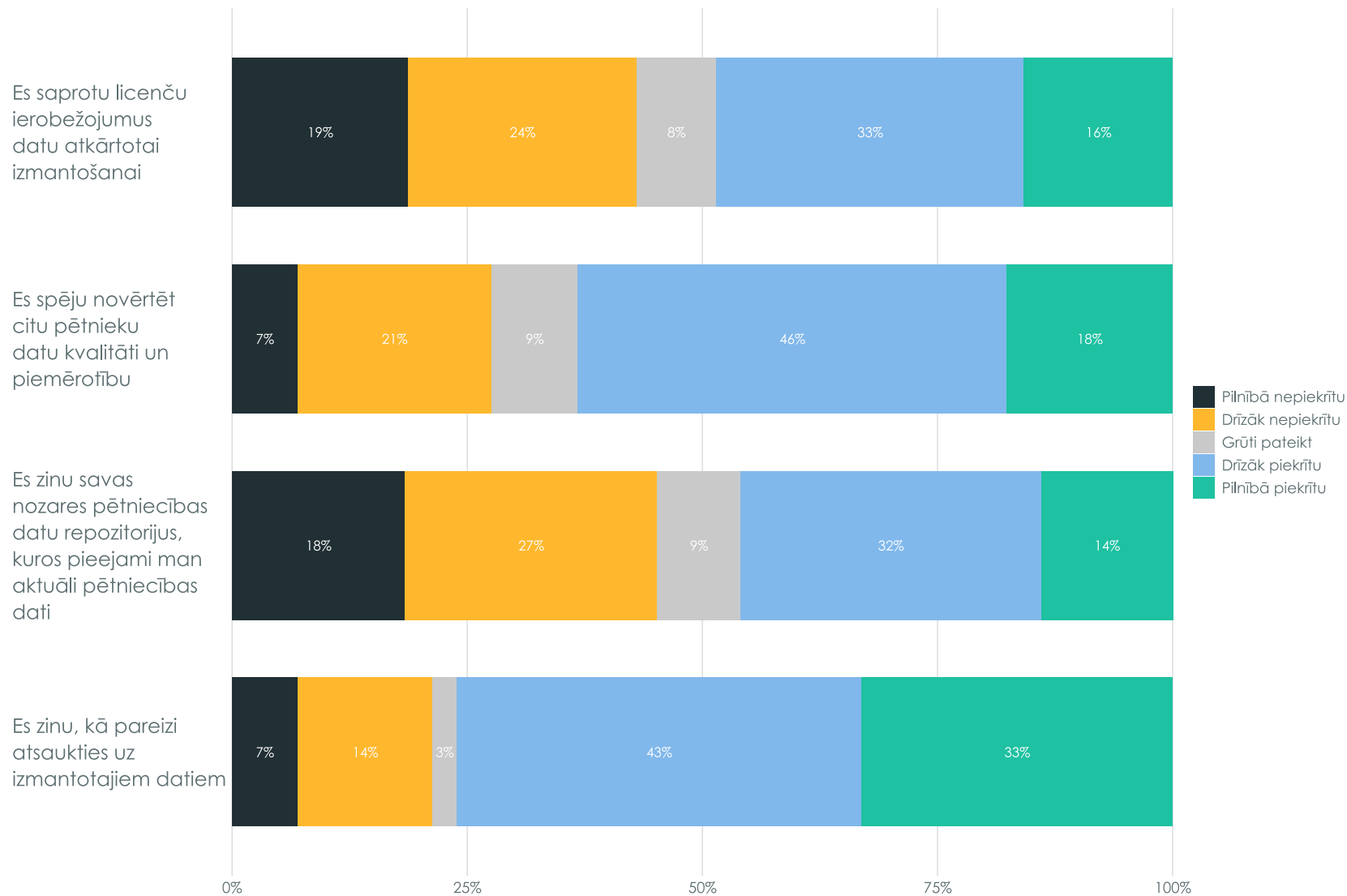
Darbā izmantotās datu drošības metodes	N (%)
Datu anonimizācija	129 (47,43%)
Datu pseidonimizācija	62 (22,79%)
Piekļuves ierobežošana	149 (54,78%)
Regulāras dublējumkopijas (backup)	118 (43,38%)
Datu dzēšana pēc noteikta laika	67 (24,63%)
Datu šifrēšana	55 (20,22%)
Datu uzglabāšana drošās krātuvēs	56 (20,59%)
Neizmantoju datu drošības metodes	32 (11,76%)
Citas metodes	6 (2,21%)

Pētnieku zināšanu un prasmju datu atkārtotas izmantošanā pašvērtējums (I)

Jautājums Datu atkārtota izmantošana	M	Mdn	SD	Skew	Kurt
Es zinu savas nozares pētniecības datu repozitorijus, kuros pieejami man aktuāli pētījumu dati	2.46	3	0.98	-0.03	1.98
Es spēju novērtēt citu pētnieku datu kvalitāti un piemērotību	2.81	3	0.83	-0.44	2.73
Es zinu, kā pareizi atsaukties uz izmantotajiem datiem	3.05	3	0.88	-0.73	2.89
Es saprotu licenču ierobežojumus datu atkārtotai izmantošanai	2.50	3	1.00	-0.09	1.93

Pētnieku zināšanu un prasmju datu atkārtotas izmantošanā pašvērtējums (II)

Datu atkārtota izmantošana - Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem apgalvojumiem!

Secinājumi (I)

1. Salīdzinoši labi pētnieki pārzina konceptuālos atvērtās zinātnes jautājumus un ar publikācijām saistītos aspektus, būtiski trūkumi konstatēti praktiskajās prasmēs, īpaši datu pārvaldības plānošanā, datu deponēšanā, licencēšanā un drošības nodrošināšanā.
2. Izteiktākas zināšanu atšķirības vērojamas starp pētniekiem ar atšķirīgu pētniecības stāžu, īpaši jaunāko pētnieku grupā.
3. Vērojams, ka pētnieki uzrāda labākus rezultātus datu pārvaldības jautājumos, kas saistīti ar datu dzīves cikla sākumposmu, savukārt jautājumos par datu atkārtotu izmantošanu pētnieku zināšanas un prasmes ir zemākas.

Secinājumi (II)

4. Ievērojama daļa pētnieku mēdz glabāt datus arī personīgajos datoros (58%) un privātajos mākoņpakalpojumos (31%), kas varētu nebūt aprīkoti ar atbilstošiem drošības risinājumiem, radot potenciālus datu drošības riskus.
5. Gandrīz puse jeb 49% no pētniekiem norāda, ka viņiem vispār nav zināšanu par to, kā izvēlēties licenci datu deponēšanai.
6. Gandrīz trešdaļa (37%) pētnieku uzskata, ka viņiem vispār nav zināšanas par datu deponēšanu.

Rekomendācijas (I)

1. Ieteicams turpināt pilnveidot pētnieku kompetences pētniecības datu pārvaldībā un atvērtās zinātnes praksē, īpašu uzmanību pievēršot praktisko prasmju pilnveidei.
2. Nepieciešams turpināt mērķtiecīgi organizēt apmācības un individuālas konsultācijas par datu pārvaldības plānu izstrādi, datu deponēšanu, licencēšanu, kā arī datu drošības un aizsardzības jautājumiem.
3. Pētniekiem ar zemāku datu pārvaldības zināšanu līmeni nepieciešams atbalsts vismaz finansētāja noteikto obligāto datu pārvaldības darbību veikšanai. Savukārt pētniekiem ar labākām datu pārvaldības prasmēm būtiski turpināt to pilnveidi, atbilstoši vadošo pētniecības žurnālu prasībām, kā arī nodrošinot efektīvu sadarbību ar starptautiskajiem partneriem, tostarp datu pārvaldības prakses saskaņošanu.

Rekomendācijas (II)

4. Zinātniskajām institūcijām ieteicams nodrošināt pieejamu un strukturētu institucionālo atbalstu pētniecības datu pārvaldībā, tostarp izstrādāt skaidras vadlīnijas, attīstīt konsultatīvos pakalpojumus un veicināt sadarbību ar IT un datu kuratoriem.
5. Veicināt informētību par pieejamajiem datu repozitorijiem un juridiskajiem aspektiem, kas saistīti ar datu atkārtotu izmantošanu, kā arī veicināt pētnieku informētību par pieejamo institucionālo atbalstu.
6. Īpaša uzmanība būtu pievēršama jaunajiem pētniekiem, nodrošinot tiem sistemātisku apmācību un atbalstu jau agrīnā pētnieciskās darbības posmā.

Rekomendācijas (III)

7. Ieteicams veicināt pieredzes apmaiņu starp pētniekiem, datu kuratoriem un citām ieinteresētajām pusēm, kā arī kopradi, kas sekmē pakalpojumu attīstību atbilstoši aktuālajām zinātniskās sabiedrības vajadzībām.

8. Vēlams stiprināt datu kuratoru tīklu kā atbalsta struktūru, kas apvieno datu pārvaldības kompetences un labās prakses pieredzi.

Publicēti aptaujas rezultāti

- ✓ Aptaujas rezultātu pārskats pieejams Zenodo repozitorijā Latvijas datu kuratoru tīkla kolekcijā [šeit](#).
- ✓ Pieejama datu kopa ar dokumentāciju DataverseLV repozitorijā [šeit](#).

Paldies par uzmanību!